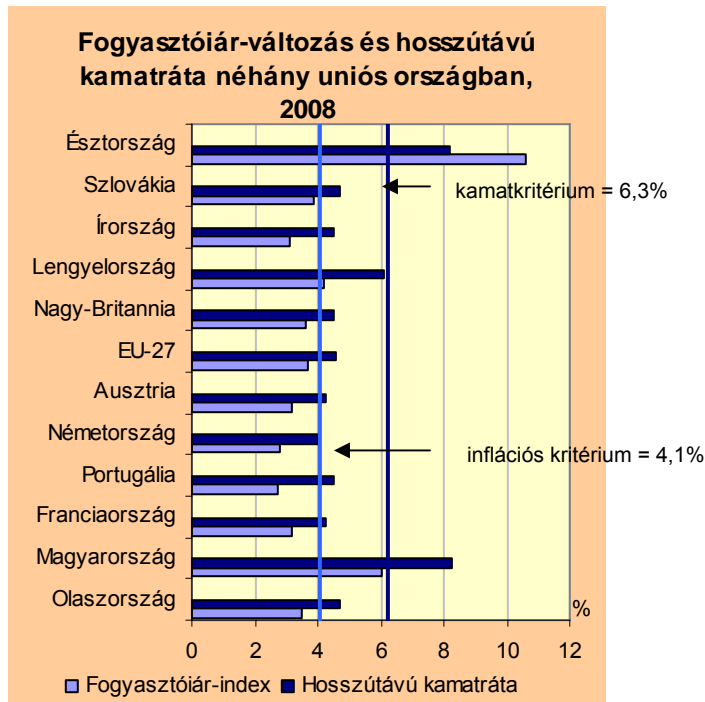

Maastrichti kritériumok és teljesülésük

A Gazdasági és Monetáris Uniót a Maastrichti Szerződés hozta létre. Az akkor 15 tagból álló Európai Közösség tagállamai közül a szerződés kimaradási jogot biztosított Nagy-Britanniának és Dániának, míg Svédország nem csatlakozott az ERM II-rendszerhez, és így nem lett tagja az eurózónának sem. Görögország 2001-től tagja az euróövezetnek. A 2004-ben csatlakozott új tagállamok közül Szlovénia 2007, Ciprus és Málta 2008, Szlovákia 2009 januárjában vezette be az eurót, így az övezetnek ma 16 tagja van.

Az 1993-ban hatályba lépett [Maastrichti Szerződés](#) 121. cikke, illetve 21. jegyzőkönyve tartalmazta a Gazdasági és Monetáris Unióba való belépéshez meghatározott úgynevezett konvergenciakritériumokat. Ezek a következők:

- ✓ Az infláció legfeljebb 1,5 százalékponttal haladhatja meg a három legkisebb rátát felmutató tagállam átlagát.
- ✓ Az átlagos nominális hosszú lejáratú kamatrátá legfeljebb 2 százalékponttal haladhatja meg a három legkisebb inflációs rátát felmutató tagállam kamatának átlagát.
- ✓ Az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a GDP 3%-át.
- ✓ Az államadósság nem haladhatja meg a GDP 60%-át.
- ✓ Két évig biztosítani kell a nemzeti valuta stabilitását.

➤ Ismertető a rendelkezésre álló adatokról:

A konvergenciakritériumoknak való megfelelés méréséhez a harmonizált fogyasztóiár-indexet, a hosszútávú kamatrátát, az államháztartás hiányát/többletét, valamint az államháztartás bruttó adósságát használják.

– A harmonizált fogyasztóiár-index és a hosszútávú kamatrátá esetében a kritérium nem abszolút érték, hanem változó, amit – mindkét mutató esetén – a három legalacsonyabb inflációs rátával rendelkező tagország átlaga alapján határoznak meg. Az inflációs referenciaértéket az Európai Központi Bank számítja ki oly módon, hogy a három legalacsonyabb inflációjú uniós tagállam inflációjának súlyozatlan számtani átlagát veszi, majd ehhez hozzáad 1,5 százalékpontot. A számítás nem automatikus, azon kiugró

értékeket nem veszik figyelembe, amelyek kialakulásában valamilyen specifikus tényező játszott szerepet. A kamatok referenciaértékének kiszámításakor ugyanígy járnak el, ugyanazon három uniós tagállam kamatrátáinak veszik a súlyozatlan számtani átlagát, amelyeket az inflációs referenciaérték számításakor figyelembe vettek. Ehhez az átlaghoz adnak hozzá 2 százalékpontot.

– Az államháztartás hiányát, valamint adósságát a tagállamok úgynevezett EDP- (Excessive Deficit Procedure, túlzothiany-eljárás) jelentés keretében nyújtják be az Eurostatnak. Fontos megjegyezni, hogy az államháztartás hiányát (többletét) úgynevezett eredményszemléletben számítják, ami eltérést mutat a havi rendszerességgel rendelkezésre álló pénzforgalmi szemléletben számított adatoktól. A Maastrichti Szerződés 104. cikk (2) és (3) bekezdéseinek értelmében az Európai Bizottság jelentést készít, ha egy tagállam nem felel meg a költségvetési fegyelem követelményeinek, így tehát akkor, ha túllépi a 3, illetve 60%-os referenciaarányt. A kivételek az államháztartás hiánya esetén, ha a mutató jelentős mértékben és folyamatosan csökkent, és elért egy, a referenciaértékhez közeli szintet, vagy ha a referenciaérték túllépése csak kivételes és átmeneti, és az arány közel marad a referenciaértékhez; az államadósság esetén, ha az arány elegendő mértékben csökken, és kielégítő ütemben közelít a referenciaértékhez. (A jelentés készítésekor a Bizottság más tényezőket is köteles figyelembe venni, erről az EKB által készített konvergencia-jelentésekből is lehet tájékozódni.)

– A nemzeti valuta stabilitását azzal mérik, hogy kilépett-e a valuta az 1999. január elsején életbe lépett ERM II-rendszer által meghatározott, euróhoz viszonyított árfolyamsávból, ami a dán koronára $\pm 2,25\%$, a balti országok valutájára $\pm 15\%$. (1979 és 1998 között az ERM-rendszer biztosította a hasonló kereteket; a központi árfolyamtól a valuták $\pm 2,25\%$ -kal térhettek el az olasz líra kivételével, majd ezt a sávot 1993-ban a holland és a német márka kivételével $\pm 15\%$ -ra szélesítették.) Az árfolyam stabilitását illetően az EKB azt vizsgálja, hogy az adott ország a konvergenciavizsgálatot megelőzően legalább két évig komoly feszültségektől mentesen – és különösen az euróval szembeni leértékelés nélkül – vett-e részt az ERM II-ben. A komoly feszültségektől mentesség kérdésének megítélésekor általában azt vizsgálja az EKB, hogy milyen mértékben térnek el az árfolyamok az euróval szembeni ERM-II-középfolyamoktól, milyen az euróval szembeni árfolyamvolatilitás és annak trendje, hogyan alakulnak az euróval szembeni rövidlejáratú kamatkülönbségek, továbbá figyelembe veszik a devizapiaci intervenciók szerepét.

➤ **Módszertan:**

– fogyasztóiár-index

A harmonizált módszertan szerint előállított indexek 1997-ig visszamenőleg állnak rendelkezésre. Az adatok szezonálisan nem kiigazítottak. A havi adatok a tárgyidőszak után 14–16 nappal állnak rendelkezésre. Az adatokat a nemzeti statisztikai hivatalok adják át az Eurostatnak, amely előállítja az uniós aggregátumokat.

– hosszútávú kamatráta

A rendelkezésre álló adatsorok hossza országonként jelentősen eltér, a 2004 előtt uniós tagállamokká vált országokra jellemzően hosszabb adatsorok állnak rendelkezésre. 2006-tól teljes az adatsor. Észtországtól és Luxemburgtól eltekintve az adatok teljesen harmonizáltak. A kamatrátára napi, havi, negyedéves és éves hozamok állnak rendelkezésre, mindegyik éves hozamban kifejezve. A havi adatok a tárgyidőszak után általában 10, Észtország esetében 40 nappal állnak rendelkezésre. A napi és havi adatokat az Európai Központi Bank (ECB) gyűjti össze a nemzeti jegybankoktól. Az uniós aggregátumokat az Eurostat számítja ki. Az eurózóna havi adatait az ECB gyűjti össze a piacoktól, s az aggregált adatot is az ECB állítja elő.

Az adatok szezonálisan nem kiigazítottak.

– államháztartási hiány

Az államháztartás nettó hitelfelvétel (–)/nettó kölcsönnyújtás (+) mutatója az államháztartás bevételeinek és kiadásainak különbsége. (A hitelfelvétel a hiányt, a hitelnyújtás a többletet jelenti.)

A mértékegység nemzeti valuta, euró/ecu, illetve a GDP százalékában kifejezett arány.

Az előzetes adatokat a tárgyidőszak után 3 hónappal, a revideált adatokat a tárgyidőszak után 9 hónappal adják át a tagállamok az Eurostatnak. Az adatokat az adatátadás után három nappal teszi közzé az Eurostat. Az adatok összehasonlíthatósága az uniós országok között biztosított.

A legtöbb országra 1995-től rendelkezésre állnak az adatok, Hollandiára, Magyarországra, Németországra 1996-tól, Ciprusra, valamint az EU-27-re azonban csak 1998-tól, Bulgáriára 1999-től, Görögországra 2000-től.

A negyedéves adatok 1999 első negyedévéétől állnak rendelkezésre teljeskörűen (Belgiumra, Finnországra, Franciaországra és Nagy-Britanniára 1991 első negyedévéétől, Svédországra 1993 első negyedévéétől, Romániára 1998 első negyedévéétől).

– államadósság

Az adósságot névértéken határozzák meg, és a devizaadósságokat az év végi piaci árfolyamon átváltják hazai valutára. Az államháztartás nemzeti adatait konszolidálják az alszektorok között. Az alapadatokat nemzeti valutában adják meg, melyet az Európai Központi Bank által megadott év végi euró árfolyamon váltanak át euróra.

A mértékegység nemzeti valuta, euró/ecu, illetve a GDP százalékában kifejezett arány.

A legtöbb országra 1995-től rendelkezésre állnak az adatok, Bulgáriára és Nagy-Britanniára 1997-től, Ciprusra, valamint az EU-27-re azonban csak 1998-tól, Szlovéniára 2001-től, Görögországra 2000-től.

A negyedéves adatok 2000 első negyedévéétől állnak rendelkezésre teljeskörűen (Franciaországra 1995 első negyedévéétől, Belgiumra és Romániára 1998 negyedik negyedévéétől).

– árfolyamingadozás

Az ERM II-rendszer tagja 2010 januárjában Dánia, Észtország, Lettország és Litvánia. Az ERM II tagjai a következő országok voltak korábban: Ciprus (2007 végéig), Görögország (2000 végéig), Málta (2007 végéig), Szlovákia (2008 végéig), Szlovénia (2006 végéig).

Napi és havi átlagok, illetve hóvégi adatok állnak rendelkezésre százalékban.

➤ Részletes módszertani háttér

– fogyasztóiár-index

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/prc_hicp_esms.htm

– hosszútávú kamatráta

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/irt_lt_mcby_esms.htm

– államháztartási hiány és államadósság

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/gov_dd_esms.htm

– ESA

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/methodology/ESA_95)

– ERM II

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/en/ert_erm_esms.htm

- Kapcsolódó nómenklatúra:
COICOP

(http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COICOP_99&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=26011587&CFTOKEN=cef041a2f50cbfb8-200630FC-F352-90E1-AF10C7B9F29BEFA6&jsessionid=f900a61b56d8357ad212)

- Kiadványok:

- fogyasztói árak gyorsjelentéskészítők
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/publications/news_releases
- államháztartásról szóló gyorsjelentéskészítők
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/publications/press_releases
- A „Statistics Explained” Gazdasági és Pénzügyi Unió tárgyszava:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Convergence_criteria

- Adatok:

- Kapcsolódó kész táblák
infláció:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/data/main_tables

kamatok:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00097&plugin=1>

államháztartás:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables

- Adatbázis

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

infláció:

Data Navigation Tree – Database – Economy and finance – Prices – Harmonized indices of consumer prices (HICP) – „HICP (2005=100) - Annual Data (average index and rate of change)”.

kamatok:

Data Navigation Tree – Database – Economy and finance – Interest rates – Long-term interest rates – Maastricht criterion interest rates – „EMU convergence criterion series - Annual data”.

államháztartási hiány:

Data Navigation Tree – Database – Economy and finance – Government statistics – Government deficit and debt – Government deficit/surplus, debt and associated data. A

mértékegység a Percentage of GDP. Az INDIC_NA dimenzióban az Net lending (+)/Net borrowing (-) under the EDP (Excessive Deficit Procedure) választandó.

államadósság:

Data Navigation Tree – Database – Economy and finance – Government statistics – Government deficit and debt – Government deficit/surplus, debt and associated data. A mértékegység a GDP százalékában (Percentage of GDP). Az INDIC_NA dimenzióban a „Government consolidated gross debt” választandó.

árfolyam:

Data Navigation Tree – Database – Economy and finance – Exchange rates – ERM fluctuations.

➤ Külső adatforrások:

- Európai Központi Bank <http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.en.html>
- Európai Bizottság
kiadványok: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic/index_en.htm
konvergenciajelentések:
<http://www.ecb.int/pub/convergence/html/index.en.html>
EMU@10 Successes and challenges after ten years of Economic and Monetary Union
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication12682_en.pdf